

ΨΗΦΙΑΚΟΣ ΦΑΚΕΛΟΣ ΥΛΙΚΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ
ΤΕΥΧΟΣ 1

Γνωστικό Πεδίο: Ανθρωπιστικές Επιστήμες
Γνωστικό Αντικείμενο/επίπεδο εκπαίδευσης: Ηθική (Δημοτικό)

Επιστημονικός Υπεύθυνος:
Στυλιανός Βιρβιδάκης, Ομότιμος Καθηγητής ΕΚΠΑ

Επόπτρια/επόπτης:
Βάσω Κιντή, Ομότιμη Καθηγήτρια ΕΚΠΑ
Κωνσταντίνος Κορναράκης, Καθηγητής ΕΚΠΑ

Συγγραφέας:
Στυλιανός Γκαδρής, ΕΔΙΠ Φιλοσοφίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Αξιολογητές:
Χαράλαμπος Βέντης, Αναπληρωτής Καθηγητής, ΕΚΠΑ
Εμμανουήλ Σίμος, Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Κρήτης

Περιεχόμενα

Εισαγωγή για τον Φάκελο Υλικού της Ε΄ τάξης του Δημοτικού. Οδηγίες για τη χρήση του υλικού.	4
Θεματική ενότητα 1: Ποιο είναι το σημαντικότερο πράγμα στη ζωή;.....	6
Η βαλίτσα του κυρίου Μπένγιαμιν	6
Θεματική ενότητα 2: Γιατί πρέπει να ζω με άλλους;	10
Ο κύριος Θωρώ και η ζωή στο δάσος	10
Θεματική Ενότητα 3: Μπορεί κανείς να είναι ευτυχισμένος σε έναν κόσμο όπου οι άλλοι υποφέρουν;	13
Ο πύργος της κυρίας Θέας	13
Θεματική ενότητα 4: Έχουμε όλοι τα ίδια δικαιώματα;.....	16
Ο επισκέπτης	16
Θεματική ενότητα 5: Πρέπει να σέβομαι τις πεποιθήσεις και τις αξίες των άλλων όταν διαφέρουν από τις δικές μου;	20
Η ανθρωπολόγος Μάγια	20
Θεματική ενότητα 6: Μπορεί να είμαστε υπεύθυνοι για κάτι που δεν κάναμε;	23
Ο άνεμος ... καλλιτέχνης το έκανε αυτό!	23
Θεματική ενότητα 7: Πρέπει να ανταποδίδουμε ό,τι μάς κάνουν;.....	26
Η μηχανή της ανταπόδοσης.	26
Θεματική ενότητα 8: Μπορεί η βία να είναι ποτέ δικαιολογημένη;	30
Ο Γκιούλιβερ ανάμεσα στους Λιλιπούτειους και τους Μπλεφούσκους.....	30

Εισαγωγή για τον Φάκελο Υλικού της Ε΄ τάξης του Δημοτικού. Οδηγίες για τη χρήση του υλικού.

Αγαπητά παιδιά

Στον Φάκελο Υλικού για το μάθημα της Ηθικής που έχετε μόλις ανοίξει θα συναντήσετε πολλές και διαφορετικές ιστορίες με ήρωες και ηρωίδες ανθρώπους που αναρωτιούνται για το ποιοι και ποιες είναι, για τις σχέσεις τους, όχι μόνον με τους άλλους ανθρώπους αλλά και με τα υπόλοιπα ζωντανά πλάσματα, τη συμπεριφορά τους, τι πράττουν, τι θα ήθελαν και τι θα έπρεπε να κάνουν, με έναν λόγο, ιστορίες με θέμα ηθικά ερωτήματα και διλήμματα.

Με αφορμή τις ιστορίες που ακολουθούν λοιπόν σας προσκαλούμε να μπειτε στη θέση των ηρώων και των ηρωίδων και να αναρωτηθείτε τι θα κάνατε εσείς σε αντίστοιχες περιπτώσεις, τι είναι σωστό και λάθος, αλλά και τι συμβαίνει όταν δεν είναι ξεκάθαρο ούτε το σωστό ούτε και το λάθος, με στόχο να γνωρίσετε και να κατανοήσετε καλύτερα τον εαυτό σας, τις σχέσεις σας με τους άλλους ανθρώπους (αλλά και τα ζώα) και, τελικά, το πώς σκέφτεστε και πράττετε κάθε φορά.

Οι ιστορίες θα έχουν πετύχει τον στόχο τους αν καταφέρουν να σας παρακινήσουν να προβληματιστείτε, να απορήσετε δηλαδή, διότι η απορία μας αναγκάζει κάποιες φορές να σκεφτούμε και να διερευνήσουμε περισσότερο πράγματα και καταστάσεις, όπως εδώ τις ιστορίες.

Πώς να χρησιμοποιήσετε τις ιστορίες;

1. Κατά πρώτον, υπάρχει μια μικρή εισαγωγή που θέτει τον προβληματισμό, τα προβλήματα που προκύπτουν από την ιστορία.
2. Ακολουθεί, η ιστορία. Μερικές φορές ολοκληρώνεται η αφήγηση και ακολουθούν οι ερωτήσεις ή επιπλέον ερωτήσεις και δραστηριότητες. Άλλες πάλι φορές παρεμβάλλονται ερωτήσεις προτού ολοκληρωθεί η αφήγηση. Σε αυτήν την περίπτωση καλείστε να συζητήσετε και να σκεφτείτε γύρω από την ερώτηση προτού ολοκληρωθεί η ιστορία.
3. Έπειτα, μετά το τέλος των ιστοριών, θα βρείτε ερωτήσεις, ασκήσεις ή επιπλέον δραστηριότητες.

4. Αρκετές από τις ιστορίες έχουν να πουν κι αυτές τη δική τους ιστορία, πού ή ποιος τις σκαρφίστηκε ή ποιοι και ποιες είναι οι πρωταγωνιστές ή οι πρωταγωνίστριες. Σε αυτήν την περίπτωση υπάρχουν επιπλέον πληροφορίες που ίσως θελήσετε να χρησιμοποιήσετε ως αφορμές για σχέδια έρευνας (projects) ή για περαιτέρω αναζήτηση.

5. Κάθε ενότητα ολοκληρώνεται με κάποιες βασικές έννοιες της ηθικής που απασχολούν την κάθε ιστορία. Ίσως, βεβαίως, να έχετε σκεφτεί περισσότερες ή και να προσθέσετε άλλες. Σε αυτήν την περίπτωση έχει πάντοτε ενδιαφέρον η συζήτηση: Ποιες επιπλέον έννοιες θα προσθέτατε ή σκεφτήκατε, αλλά και πώς φτάσατε σε αυτήν τη σκέψη.

Και πώς θα γίνει αυτό;

- Αν μπορείτε φτιάξτε έναν κύκλο ή τα θρανία σε σχήμα «Π». Έτσι θα μπορείτε να βλέπετε όλα τα παιδιά.
- Μπορείτε να συζητήσετε τους κανόνες στους οποίους θα συμφωνήσετε για να μπορείτε να συζητάτε.
- Μπορείτε ίσως να χρησιμοποιήσετε ένα μπαλάκι ή ένα άλλο σύμβολο σαν «σκήπτρο του λόγου» το οποίο θα έχει στα χέρια του όποιο παιδί μιλάει.
- Διαβάστε την ιστορία φωναχτά. Ένα παιδί, με τη σειρά ή ο δάσκαλος ή η δασκάλα.
- Σταματήστε όπου υπάρχουν ερωτήσεις και σκεφτείτε. Ίσως να θελήσετε να συζητήσετε χαμηλόφωνα με συμμαθητές και συμμαθήτριες. Μετά, συζητήστε όλα μαζί.
- Ίσως να χρειαστείτε τον πίνακα για να καταγράφετε τις σκέψεις ή τις ερωτήσεις.
- Κάθε φορά που σκέφτεστε και συζητάτε είναι σημαντικό να αναρωτιέστε «γιατί», πώς δηλαδή φτάνετε στη γνώμη σας. Μπορεί να είναι κάτι που έχετε διαβάσει και γνωρίζετε, ή ίσως κάτι που έχετε ακούσει και σας φαίνεται σωστό, ή πάλι, μπορεί να σκεφτήκατε κάτι διαφορετικό.
- Μερικές φορές θα σας ζητώ να χωρίζετε σε δύο μεγάλες ομάδες και να στήνετε μια αντιλογία με επιχειρήματα, λόγους δηλαδή που να υποστηρίζουν τη μία ή την άλλη/αντίθετη θέση. Στο τέλος κάθε αντιλογίας θα είναι χρήσιμο να συζητήσετε στην ολομέλεια για όσα ακούστηκαν.
- Στο τέλος-τέλος κάθε μαθήματος, κρατήστε 5 ή 10 λεπτά, για να συζητήσετε αν βρήκατε κάτι ενδιαφέρον στην ιστορία ή αν ακούσατε κάτι ενδιαφέρον από τα υπόλοιπα παιδιά της τάξης που δεν είχατε σκεφτεί προηγουμένως, αν αλλάξατε γνώμη ή όχι.

Θεματική ενότητα 1:

Ποιο είναι το σημαντικότερο πράγμα στη ζωή;

Εισαγωγικά: Άραγε το πιο σπουδαίο πράγμα στη ζωή χωράει σε μία βαλίτσα; Σκεφτείτε τι είναι το πιο σπουδαίο στη ζωή αλλά και γιατί αυτό που σκέφτεστε θα ήταν το πιο σπουδαίο. Προτού όμως συζητήσετε, θέλω να σας πω την ιστορία του κυρίου Μπένγκιαμιν.

Η βαλίτσα του κυρίου Μπένγκιαμιν

Ο κύριος Μπένγκιαμιν ετοιμάζεται άρον-άρον για να φύγει. Του είπαν ότι τον κυνηγούν, πως κινδυνεύει και πως θα πρέπει να βιαστεί. Ξέρει την κυρία Κάπα η οποία συχνά πυκνά βοηθάει ανθρώπους να το σκάσουνε.

- «Άσε όλα σου τα υπάρχοντα», λέει η κυρία Κάπα, «και συνάντησέ μας απόψε το βράδυ στα σύνορα. Φόρεσε ρούχα ζεστά και παπούτσια ανθεκτικά. Θα έχει περπάτημα, κύριε Μπένγκιαμιν».

Ο κύριος Μπένγκιαμιν όμως είναι πεισματάρης. Όλοι ξέρουνε και όλες, ο κύριος Μπένγκιαμιν θα κάνει του κεφαλιού του. Δηλαδή; Έρχεται στο σημείο συνάντησης κουβαλώντας μια βαλίτσα. Ο κλασικός κύριος Μπένγκιαμιν!

- «Σου είπα: Θα έχει περπάτημα και η βαλίτσα θα σε δυσκολέψει».

Ο κύριος Μπένγκιαμιν γουρλώνει τα μάτια, κοιτάζει μάλλον αγριεμένος και αγκαλιάζει σφιχτά τη βαλίτσα.

Ερώτηση:

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ, ΣΚΕΦΤΕΙΤΕ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΤΕ:

- Τι μπορεί να έχει μέσα η βαλίτσα που είναι τόσο σημαντικό;

Συνέχεια της ιστορίας...

Όλες γνωρίζουνε και όλοι, ο κύριος Μπένγκιαμιν είναι ... ωραία ναι, πεισματάρης! Αλλά είναι και ένας ιδιαίτερα έξυπνος άνθρωπος, γεμάτος ιδέες. Καμιά φορά οι ιδέες ξεχειλίζουν από το κεφάλι του και τότε τις καταγράφει.

Καλά όλα αυτά αλλά γιατί να κουβαλήσει μια ολόκληρη βαλίτσα; Ρωτάω εγώ τώρα. Δεν του φτάνει το κεφάλι του ή ένα σημειωματάριο; Ένα χαρτί κι ένα μολύβι; Ας είναι.

- «Εσύ θα κουβαλάς κύριε Μπένγκιαμιν, ακούς; Δεν μπορούμε να σε βοηθήσουμε. Σου είπα: Πρέπει να κινηθούμε γρήγορα».

Ακούστηκαν ποδοβολητά και φωνές. Το σκοτάδι έσκισαν δέσμες από φως προφανώς από τους φακούς όλων όσοι ψάχνουνε να βρουνε τον κύριο Μπένγκιαμιν και όποιον και όποια προσπαθεί να το σκάσει.

Κι όπως λέει και η γιαγιά μου: «Τρεχάτε ποδαράκια μου και όπου φύγει-φύγει». Τρέχουνε και ξοπίσω τους ο κύριος Μπένγκιαμιν κρατώντας σφιχτά τη βαλίτσα του. Με τα πολλά, μέσα από κακοτράχαλους δρόμους και πυκνό δάσος απομακρύνονται και είναι, για τώρα τουλάχιστον, ασφαλείς. Να πάρουν μια ανάσα, κρατήσου από εδώ. Να μετρηθούμε; Ένας, δύο, τρεις... Συγγνώμη, μήπως είδε κανείς τον κύριο Μπένγκιαμιν;

Ο κύριος Μπένγκιαμιν χάθηκε. Χάθηκε μαζί και η βαλίτσα του.

Τα νέα όμως ταξιδεύουν γρήγορα. Και όλοι και όλες μάθανε ότι ο κύριος Μπένγκιαμιν εξαφανίστηκε και πως μαζί με τον κύριο Μπένγκιαμιν εξαφανίστηκε και η βαλίτσα του. Και όλες και όλοι ξέρουνε ότι ο κύριος Μπένγκιαμιν ήταν ένας πολύ έξυπνος άνθρωπος και πως δεν θα κουβαλούσε τίποτα μαζί του, αν δεν είχε μεγάλη, μεγάλη αξία. Μπορεί μάλιστα να είχε πακετάρει το πιο σημαντικό πράγμα στη ζωή, αυτό με την περισσότερη αξία.

«Βεβαίως!», είπε ο σύλλογος κυνηγών της αθανασίας, «Η βαλίτσα είχε μέσα το ελιξίριο¹ της αιώνιας ζωής. Αυτό είναι το πιο σπουδαίο πράγμα στη ζωή!».

«Όχι, όχι!», είπε ο σύλλογος αθλητών, «Η βαλίτσα είχε μέσα τα σχέδια μιας αθλητικής στολής, κατάλληλης για υψηλές επιδόσεις. Αυτό είναι το πιο σπουδαίο πράγμα στη ζωή!».

«Με τίποτα!», είπε ο στρατός, «Η βαλίτσα είχε μέσα τα σχέδια ενός ανίκητου υπερόπλου. Αυτό είναι το πιο σπουδαίο πράγμα στη ζωή!».

«Δεν νομίζω!», είπε ο σύλλογος ζαχαροπλαστών, «Η βαλίτσα είχε τη φόρμουλα μίας ζάχαρης που δεν χαλάει τα δόντια. Αυτό είναι το πιο σπουδαίο πράγμα στη ζωή!».

«Καλά...», κούνησαν το κεφάλι ορισμένα παιδιά σε κάποια γωνιά που είχαν στο μεταξύ μάθει τι είχε γίνει, «Η βαλίτσα ήταν άδεια. Την κράτησε άδεια για να τη γεμίσει ξανά! Έτσι δεν πάει το πράγμα; Αδειάζει... γεμίζει...».

Μπορεί ο κύριος Μπένγκιαμιν να χάθηκε, μαζί και η βαλίτσα του, αλλά να που ακόμη κάποιες και κάποιοι γνωρίζουμε την ιστορία του. Μόνον μην μας ρωτήσετε για το πιο σημαντικό πράγμα που είχε μέσα η βαλίτσα!

Δραστηριότητα / συζήτηση

Εμείς κι εσείς ίσως να μην γνωρίζουμε τι κουβαλούσε ο κύριος Μπένγκιαμιν αλλά μπορούμε ίσως να σκεφτούμε τι μπορεί να είναι τόσο σημαντικό. Τι λέτε να είχε μέσα η βαλίτσα;

- Ένα αντικείμενο; Υπάρχει κάποιο αντικείμενο που θα θέλατε να έχετε πάντα μαζί; Μπορείτε να το κουβαλάτε παντού;
- Μια ανάμνηση; Υπάρχει κάποια ανάμνηση που θα θέλατε να έχετε πάντα μαζί; Μπορείτε να την κουβαλάτε παντού;
- Ένα συναίσθημα; Υπάρχει κάποιο συναίσθημα που θα θέλατε να έχετε πάντα μαζί; Μπορείτε να το κουβαλάτε παντού;
- Μια ιδέα; Υπάρχει κάποια ιδέα που θα θέλατε να έχετε πάντα μαζί; Μπορείτε να την κουβαλάτε παντού;

1. Ελιξίριο: Μαγικό φίλτρο.

Ερώτηση

Ποιο θα ήταν για σας το πιο σημαντικό πράγμα στη ζωή;

Επιπλέον πληροφορίες

Ο Βάλτερ Μπένγιαμιν έζησε στη Γερμανία (1892-1940). Ένας καλός του φίλος έλεγε ότι έμοιαζε με μάγο διότι συχνά φορούσε ψηλά καπέλα και κουβαλούσε διάφορα αντικείμενα που μοιάζανε... μαγικά. Με κάποιον τρόπο αυτό ήταν, ένας μαθητευόμενος μάγος. Έγραψε πολλά έργα για τη λογοτεχνία αλλά και την τέχνη, τι σκέφτονται οι άνθρωποι όταν φτιάχνουν ή βλέπουν τα έργα τέχνης ή πώς μοιάζουν οι σύγχρονές μας πόλεις – τον ενδιέφερε πολύ ο μοντέρνος τρόπος ζωής και πώς επηρεάζει τους ανθρώπους. Έγραψε όμως και θεατρικά για παιδιά – είχε μάλιστα και ραδιοφωνική εκπομπή που αφηγούνταν παιδικά παραμύθια. Εφηύρε παιχνίδια. Είχε συλλογές παιδικών βιβλίων αλλά και συλλογές με εικόνες ρωσικών παιχνιδιών. Προτού χρειαστεί να εγκαταλείψει τη Γερμανία, στον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, εμπιστεύτηκε τα γραπτά του σε φίλους και φίλες του που κάποια στιγμή τα εκδώσανε κι έτσι γνωρίσαμε κι εμείς τον κύριο Μπένγιαμιν.²

Άσκηση

Ας σκεφτούμε τι θα μπορούσε να έχει η βαλίτσα του κυρίου Μπένγιαμιν. Έστω ότι μέσα βρίσκουμε:

- (α) Ρυζογκοφρέτες.
- (β) Κρακεράκια
- (γ) Φρυγανιές
- (δ) Μπάρες δημητριακών

Ερώτηση:

- (1} Τι κοινό ή κοινά έχουν -αν έχουν- όλα αυτά;
 - (2} Μπορούμε να βγάλουμε κάποιο συμπέρασμα για τον κύριο Μπένγιαμιν;
- Έστω ότι μέσα βρίσκουμε:
- (α) Μολύβια
 - (β) Σημειωματάρια άδεια και γεμάτα
 - (γ) Βιβλία

2. Η ιστορία που διαβάσατε είναι προσαρμογή της ιστορίας που έγραψε για τον Βάλτερ Μπένγιαμιν η Τσανγκ-Πέη-Γιου: *Η βαλίτσα με τα μυστικά του κυρίου Μπένγιαμιν και κυκλοφορεί από τις Εκδόσεις Φουρφούρη.*

Επιπλέον δραστηριότητα, συζήτηση

Ποιο είναι το πιο σημαντικό πράγμα στη ζωή για εσάς;

- Ποια αντικείμενα θα παίρνατε μαζί σας στη βαλίτσα σας;
- Ποια άλλα πλάσματα, πρόσωπα ή ζώα, θα θέλατε και γιατί; (Προφανώς θα σας συνοδέψουν: Δεν χωράνε μάλλον μέσα σε μια βαλίτσα!).
- Ποιες αναμνήσεις θα παίρνατε μαζί σας; Χρειάζεστε βαλίτσες για αυτές (μην βιαστείτε να πείτε: όχι!);
- Ποια συναισθήματα;
- Κάτι άλλο;

Βασικές έννοιες

«Καλή ζωή». Ανάγκες. Επιθυμίες. Αντικείμενα. Πράγματα. Άνθρωποι. Ιδέες.

Θεματική ενότητα 2:

Γιατί πρέπει να ζω με άλλους;

Εισαγωγικά: Άραγε τι είναι καλύτερο; Να ζω με άλλους ή μόνος και μόνη; Δεν χρειάζομαι τους άλλους και τις άλλες; Αλλά γιατί να τους χρειάζομαι ή και γιατί να χρειάζονται εμένα; Δεν θα ήταν καλύτερα να ζω μόνος ή μόνη και να κάνω ό,τι θέλω; Αλλά πάλι, ξέρω πάντα τι θέλω; Δεν βλέπω καμιά φορά κάτι που κάνεις και μου φαίνεται καλό ή κακό, ή πάλι, καμιά φορά δεν μου λες ότι αυτό που θέλω ίσως και να μην είναι τόσο καλό, ούτε καν για μένα; Αν θέλω όμως; Προτού σας ρωτήσω, θα ήθελα και πάλι να σας πω μια ιστορία, του κυρίου Θορώ.

Ο κύριος Θορώ και η ζωή στο δάσος

Γνώρισα τον κύριο Θορώ πριν από χρόνια σε έναν περίπατο που είχα κάνει στο δάσος δίπλα στη λίμνη. Δεν ήξερα ποιος ήταν. Τον βρήκα να κάθεται στα σκαλάκια από μία ξύλινη καλύβα σε ένα μεγάλο ξέφωτο ενός ακόμη πιο μεγάλου δάσους. Η καλύβα ήταν ή φαινόταν ερειπωμένη πια. Κάθισα δίπλα του και πιάσαμε κουβέντα.

Ο κύριος Θορώ είχε ζήσει σε εκείνη την καλύβα για 2,5 σχεδόν χρόνια και την είχε κτίσει μόνος, πάει καιρός από τότε. Μα φυσικά! Ήταν ο ΚΥΡΙΟΣ ΘΟΡΩ! Όλοι ξέρουμε τον κύριο Θορώ και την ιστορία του. Έμεινα άφωνος. Με συνεπήρε το γεγονός ότι καθόμουν δίπλα σε έναν άνθρωπο που έφυγε από τη μεγάλη πόλη των ανθρώπων για να ζήσει μόνος του στο δάσος σε μια καλύβα που έκτισε μόνος, τρώγοντας ό,τι έβρισκε και ό,τι αυτός καλλιεργούσε. Μόνος!

Άρχισα να μιλάω ακατάπαυστα και γρήγορα. Σίγουρα θα τον ζάλισα τον κύριο Θορώ. Ήμουν ενθουσιασμένος, κυρίως περίεργος. Ρωτούσα, συνεχώς ρωτούσα.

Προτού συνεχίσω όμως με την ιστορία, εσείς τι λέτε;

Ερώτηση

Θα μπορούσατε να ζήσετε μόνα σας σε ένα δάσος; Εντάξει, ίσως όχι σε ένα δάσος; Μπορείτε να ζήσετε δίχως άλλους ανθρώπους;

Ίσως σκεφτείτε: Μα πώς; Είμαστε παιδιά. Ωραία! Θα θέλατε να ζήσετε κάποτε μόνα μακριά ή δίχως ανθρώπους, όταν θα έχετε μεγαλώσει λίγο ακόμη;

Δραστηριότητα

Ας παίξουμε ένα παιχνίδι: Θα τραβήξω μια νοητή γραμμή χωρίζοντας την τάξη στη μέση, σε δύο ομάδες, αριστερά και δεξιά.

Η μία ομάδα θα είναι η ομάδα των μοναχικών λύκων και θα πρέπει να σκεφτεί τι επιχειρήματα θα πει για να μας πείσει ότι μπορούμε να ζήσουμε μόνοι.

Η άλλη ομάδα θα είναι η ομάδα της ομάδας/αγέλης των λύκων και θα πρέπει να σκεφτεί ποια επιχειρήματα θα πει για να μας πείσει ότι είναι καλύτερα να ζούμε μαζί.

Θα σας δώσω δέκα λεπτά για να σκεφτείτε.

Έπειτα ένα παιδί από κάθε ομάδα θα αναλάβει να καταγράψει στο ένα μισό του πίνακα στην τάξη γιατί νομίζει η ομάδα του ότι μπορούμε να ζούμε μόνοι (μοναχικοί λύκοι) και γιατί δεν μπορούμε (ομάδα λύκων).

Και τώρα που βλέπουμε όλα τα επιχειρήματα, ας επιστρέψουμε στην τάξη κι ας σας ρωτήσω ξανά:

Συζήτηση στην ολομέλεια:

- Μπορείτε να ζήσετε μόνοι;
- Θα θέλατε να ζείτε μόνοι;

Κι ο κύριος Θωρώ; Αυτή είναι μια μεγάλη ιστορία που θα σας χρωστάω. Μέχρι τότε, μπορείτε να διαβάσετε τις επιπλέον πληροφορίες.

Επιπλέον πληροφορίες

Ο Ντέιβιντ Θωρώ (1817-1862) έζησε για σχεδόν δύομιση χρόνια στο δάσος του Walden, στα βόρεια ανατολικά των Ηνωμένων Πολιτειών, στην Πολιτεία του Connecticut. Πήγε εκεί για να βρει το πιο σπουδαίο πράγμα στη ζωή, το μόνο που αξίζει για τον Θωρώ, μια ζωή που θα ανταποκρίνεται σε βασικές και μόνον ανάγκες και θα είναι μέρος της φύσης. Κάποτε βέβαια επέστρεψε στην πόλη. Όχι επειδή βαρέθηκε ή επειδή του είχε λείψει κάτι αλλά γιατί ήθελε να μοιραστεί αυτήν την εμπειρία του. Το «Walden ή η ζωή στο Δάσος» είναι το βιβλίο που έγραψε για αυτήν του την εμπειρία.

Δραστηριότητα

Φτιάξτε τα δικά σας σημειωματάρια για το πώς θα μπορούσε να είναι η ζωή σας σε μία καλύβα ενός δάσους, όπως ήταν η ζωή του κυρίου Θωρώ.

Μπορείτε να σκεφτείτε με βάση τις παρακάτω λέξεις-κλειδιά:

(α) Κατάλυμα ή στέγη

(β) Τροφή

(β) Δραστηριότητες

(γ) Φύση

Βασικές έννοιες

Τρόπος ζωής. Ανάγκη και ελευθερία. Μοναξιά. Μοναχικότητα. Συντροφικότητα. Κοινωνία. Περιορισμοί και ελευθερία.

Θεματική Ενότητα 3:

Μπορεί κανείς να είναι ευτυχισμένος σε έναν κόσμο όπου οι άλλοι υποφέρουν;

Εισαγωγικά: Καμιά φορά ο κόσμος μοιάζει να είναι γεμάτος προβλήματα και δυστυχία. Συχνά ίσως πάλι να μην θέλουμε απλώς να ακούμε για προβλήματα και δυστυχίες. Κι άλλες πάλι φορές θα θέλαμε να μπορούσαμε να αλλάξουμε τον κόσμο. Αλλά πώς αλλάζει ένας κόσμος; Δεν είναι πολύ μεγάλος; Αυτή είναι η ιστορία της κυρίας Θέας που δεν άντεξε και αποφάσισε να κτίσει ένα σπίτι ή μάλλον ... έναν «πύργο».

Ο πύργος της κυρίας Θέας

Η κυρία Θέα ταμπουρώθηκε στο σπίτι της ή μάλλον, στον «πύργο» της! Τόσο ψηλό έγινε το σπίτι της. Να σας πω όμως πώς ξεκίνησε.

Μια φορά κι ένα πρωινό η κυρία Θέα βγήκε να ποτίσει τα λουλούδια, όπως έκανε κάθε μέρα, αλλά βρήκε τον κήπο της σκαμμένο και σκουπίδια στην αυλή της. «Τα σκυλιά», σκέφτηκε, «πάλι αναποδογύρισαν τους κάδους ψάχνοντας για φαγητό. Κι αυτή τη φορά, ξερίζωσαν και τα λουλούδια μου!».

Αυτό βέβαια συμβαίνει συχνά αλλά αυτή τη φορά κάτι μοιάζει να έχει αλλάξει μέσα στην κυρία Θέα. Δεν έχει άλλη υπομονή: «Θα ρίξω τσιμέντο στην αυλή και θα την περιφράξω. Αυτό θα κρατήσει μακριά τα σκυλιά και τα υπόλοιπα ζώα που ταλαιπωρούν τους σπόρους και τα λουλούδια μου».

Η κυρία Θέα έχτισε τον κήπο της, άφησε ένα μεγάλο παράθυρο και μια πόρτα. Της αρέσει το μεγάλο παράθυρο, μπορεί και βλέπει έξω. Καμιά φορά βέβαια δεν θέλει να βλέπει έξω: Βλέπει ανθρώπους να περνάνε. Άλλοι μοιάζουνε καλά, κι άλλοι πάλι όχι. Καμιά φορά ανοίγει και αφήνει κάτι έξω από την πόρτα της για ανθρώπους που δεν μοιάζουνε καλά και ίσως να πεινάνε. Άλλες πάλι φορές όχι – σκέφτεται: «Δεν μπορώ να αφήνω συνέχεια κάτι». Παλαιότερα στεναχωριόταν στην σκέψη αυτή. Και τώρα στεναχωριέται, αλλά δεν ξέρει τι άλλο να κάνει.

«Θα κτίσω το παράθυρο», σκέφτηκε η κυρία Θέα. «Θα φτιάξω έναν όροφο παραπάνω κι εκεί θα βάλω και το μεγάλο μου παράθυρο. Για να μην βλέπω κανέναν». Κι έτσι κι έκανε.

Τώρα η κυρία Θέα παρατηρεί από ψηλότερα τη γειτονιά. Μπορεί και βλέπει έως και το πάρκο που πήγαινε μικρή να παίξει. Αλλά τι είναι πάλι αυτό; Η κυρία Θέα βλέπει ότι στην άκρη από το πάρκο υπάρχουνε σκηνές, όχι πολλές αλλά ούτε και λίγες. Και βλέπει ανθρώπους, μεγάλους και μικρούς να μπαίνουν και να βγαίνουν. Δεν μοιάζουν με τους γείτονες. Δευτέρα ήταν εκεί, την Τρίτη επίσης, Τετάρτη, Πέμπτη... η κυρία Θέα είναι σίγουρη: Ζούνε εκεί. Μα πώς; Σε σκηνές; Δεν αντέχει να κοιτάζει, στεναχωριέται πάλι. «Δεν μπορώ να κάνω και πολλά», σκέφτεται. Καμιά φορά πηγαίνει. Δίνει λίγο φαγητό, κανένα παλιό ρούχο ή κάθεται να παίξει με τα παιδιά. Ξέρει όμως ότι δεν είναι αρκετό! Δεν μπορεί να αλλάξει τον κόσμο. Έχει εξάλλου και τις δικές της σκοτούρες – όχι;

«Θα κτίσω έναν ακόμη όροφο», σκέφτεται η κυρία Θέα που τώρα πια γνωρίζει πώς να κτίζει. Και θα βάλω το παράθυρο από την άλλη. Κι έτσι κι έκανε. Αλίμονο όμως: Από τον τρίτο όροφο βλέπει πέρα να κτίζουνε τεράστια κτίρια που της χαλάνε τη θέα στο βουνό. Από τον τέταρτο όροφο θα δει τον μεγάλο δρόμο που στρώνεται πέρα μακριά. Μόνο φασαρία και κακό! Η υπομονή της έχει εξαντληθεί – «δεν θέλω πια να βλέπω τίποτα!», φωνάζει.

Το σπίτι της κυρίας Θέας θα αποκτήσει πολλούς ορόφους. Οι περαστικοί σηκώνουν το βλέμμα, στραβώνουν τον λαιμό και το δείχνουν: «Είναι ο ... 'πύργος' της κυρίας Θέας», λένε και σηκώνουν το κεφάλι τους. «Είναι πραγματικά ψηλός».

Σιγά-σιγά η κυρία Θέα δεν μπορεί να διακρίνει τίποτα.

Θα πάρει μια ανάσα αλλά προτού ξεφυσήξει ανακουφισμένη ψηλά στον «πύργο» της, φτάνουνε φωνές στα αφτιά της. «Δεν είναι δυνατόν!», αναφωνεί ... «Ακόμη ακούω φωνές! Ποιος ξέρει τι ζητάνε πάλι και φωνάζουνε και κάνουν τόση φασαρία. Νομίζω ότι θα κτίσω έναν ακόμη όροφο. Τον τελευταίο. Από εκεί δεν θα βλέπω ούτε και θα ακούω πια κανέναν και θα μπορέσω επιτέλους να ησυχάσω, ευτυχισμένη».

Ερωτήσεις:

- Να προσθέσει έναν ακόμη όροφο, τον τελευταίο, στον «πύργο» της η κυρία Θέα; Αν ναι, γιατί, αν όχι, γιατί όχι;
- Μπορεί να ζήσει η κυρία Θέα και να είναι ήρεμη και χαρούμενη όταν βλέπει όλη αυτή τη δυστυχία δίπλα της;

Δραστηριότητα:

ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Οι κανονιστικές ιδέες είναι έννοιες που φτιάχνουν έναν κόσμο όπως σκεφτόμαστε ότι θα έπρεπε να είναι.

Οι περιγραφικές ιδέες είναι έννοιες που απλώς περιγράφουν τον κόσμο όπως είναι.

Project: Φτιάξτε δύο πύργους, σαν τον πύργο της κυρίας Θέας. Ο ένας πύργος θα είναι το Σχέδιο και θα περιλαμβάνει λέξεις κανονιστικών εννοιών, άρα λέξεις που νομίζεις ότι χρειάζονται για να γίνει ένας κόσμος όπως θα έπρεπε να είναι. Ο άλλος πύργος θα είναι το Κτίριο και θα περιλαμβάνει λέξεις περιγραφικών εννοιών, άρα λέξεις που νομίζεις ότι, ούτως ή άλλως, περιγράφουν τον κόσμο όπως ήδη είναι.

Να φέρω ένα παράδειγμα για να βοηθήσω να καταλάβετε τη διαφορά:

Λέμε ότι 'είναι λάθος να κλέβουμε' και αυτό είναι μια κανονιστική ιδέα, ρυθμίζει δηλαδή ή κανονίζει (όπως λέει και η λέξη) τον τρόπο που συμπεριφερόμαστε και όσα κάνουμε. Αλλά: Αν κατεβάζω μουσική ή βιβλία ή ταινίες ή παιχνίδια από το διαδίκτυο δίχως να πληρώνω τότε ίσως να σκεφτώ ότι είναι 'σαν να

κλέβω' (εφόσον δεν πληρώνω). Το γεγονός ότι κατεβάζω όλα αυτά τα πράγματα δίχως να πληρώνω περιγράφει απλώς τι γίνεται και τι κάνω.

Λέμε πάλι: 'πρέπει να παίζουμε σύμφωνα με τους κανόνες'. Και αυτή είναι μια κανονιστική ιδέα που ρυθμίζει ξανά τον τρόπο που συμπεριφερόμαστε και όσα κάνουμε. Αλλά: Μερικές φορές θέλουμε τόσο πολύ τη νίκη που μας απορροφά το παιχνίδι και ο στόχος μας ώστε αμελούμε την παραπάνω κανονιστική ιδέα. Κάποιος ή κάποια που θα μας παρατηρούσε από έξω και θα έβλεπε ότι παίζουμε δίχως να ακολουθούμε τους κανόνες του παιχνιδιού θα μπορούσε απλώς να περιγράψει αυτό που κάνουμε, ότι δηλαδή δεν παίζουμε σύμφωνα με τους κανόνες του παιχνιδιού.

Ερωτήσεις για να σε βοηθήσουν ίσως να σκεφτείς:

Χαρούμενοι; Μπορούμε να είμαστε όλοι / όλες χαρούμενες και χαρούμενοι; Και τι σημαίνει 'χαρούμενος / χαρούμενη'; Καλά; Καλά πώς όμως; Να έχουμε αρκετά για να ικανοποιούμε τις βασικές μας ανάγκες; Να έχουμε πολλά για να έχουμε πολλές επιλογές;

- - Τι άλλο θα έπρεπε να έχει ένας κόσμος για να είναι όπως θα έπρεπε;
- Πώς νομίζεις ότι θα πρέπει να είναι ο κόσμος ώστε όλοι και όλες να είναι ... τι;
- Πώς είναι ο κόσμος σήμερα και πώς νομίζεις ότι νιώθουν αυτοί και αυτές που ζουν σε αυτόν τον κόσμο;

Η εργασία με τους δύο πύργους μπορεί να παραμείνει στην τάξη σας και να εμπλουτίζεται ή και να αλλάζει, σαν τον πύργο της κυρίας Θέας.

Επιπλέον πληροφορίες

Η ιστορία της κυρίας Θέας είναι προσαρμογή ενός σύντομου διηγήματος του γεννημένου στην Πολωνία και πολιτογραφημένου Γάλλου συγγραφέα και σκιτσογράφου Slavomir Mrozek (1930-2013) με τίτλο: «Επάνω στον Πύργο». Κυκλοφορεί μαζί με άλλα σύντομα διήγηματά του Μρόζεκ από τις Εκδόσεις Γνώση με τίτλο: *Η ζωή για αρχάριους*. Μοιάζουν με παραμύθια αλλά είναι 'παραμύθια' για ενήλικα άτομα. Στο συγκεκριμένο διήγημα ο Μρόζεκ περιγράφει την ιστορία ενός αφέντη ο οποίος για να προστατευτεί από τον κόσμο κτίζει έναν πύργο. Στην ιστορία αυτή ο «αφέντης» θα πεθάνει τελικά από προβλήματα υγείας παγιδευμένος μέσα στον πύργο.

Βασικές έννοιες

Εγώ. Άλλοι-ες. Προβλήματα. Στάσεις και πράξεις. Αξίες. Κανονιστικές και περιγραφικές έννοιες.

Θεματική ενότητα 4:

Έχουμε όλοι τα ίδια δικαιώματα;

Εισαγωγικά: Συχνά σκεφτόμαστε ότι έχουμε δικαιώματα³ επειδή γεννηθήκαμε κάπου. Μερικές φορές νιώθουμε ότι πρέπει να αναγνωρίσουμε δικαιώματα και σε άλλους ανθρώπους που ίσως δεν έχουν γεννηθεί όπως εμείς στον τόπο που είμαστε. Άλλες πάλι φορές δυσκολευόμαστε να αναγνωρίσουμε δικαιώματα σε ανθρώπους που είναι πολύ διαφορετικοί από εμάς ή σε άλλους που θεωρούμε ότι απλώς μας επισκέπτονται για λίγο και πως μετά, λέμε, ότι θα φύγουν. Σαν τον επισκέπτη στην ιστορία που ακολουθεί.

Ο επισκέπτης

Ένα πρωινό η θάλασσα ξέβρασε έναν άνθρωπο. Δεν έμοιαζε σε τίποτα με μας. Οι ψαράδες τον βρήκαν λιπόθυμο, με σημάδια στο σώμα και ξερό δέρμα από το θαλασσινό νερό, είχε προφανώς ταλαιπωρηθεί. Δεν ξέρανε τι να κάνουν με δαύτον.

Φωνάζανε τους άντρες και τις γυναίκες του χωριού, μαζί και τα παιδιά. Ήταν πραγματικά παράξενος, δεν έμοιαζε σε τίποτα με αυτούς.

Το χωριό ήταν ένα ήσυχο ψαροχώρι, μακριά από τις πολιτείες. Η ζωή τους ήταν μια ήσυχη ζωή, μακριά από τις πολιτείες. Όλοι γνώριζαν όλους και είχανε μια καλημέρα, ακόμη κι αν καμιά φορά αρπάζονταν. Ποτέ όμως για κάτι σοβαρό. Δεν είχαν να χωρίσουνε και τίποτα. Αυτός όμως ο άνθρωπος ήταν άγνωστος.

«Να τον βάλουμε σε μια βάρκα και να πάει στο καλό», είπε ένας χωριανός.

«Η θάλασσα όμως είναι ανταριασμένη», είπε μια ηλικιωμένη κυρία που όλοι και όλες σέβονται. «Δεν θα αντέξει ούτε μισή μέρα μέσα σε αυτά τα νερά».

«Πρέπει να τον περιμαζέψουμε και να τον βοηθήσουμε, όσο χρειαστεί. Μοιάζει ταλαιπωρημένος από το ταξίδι του. Αλλά πού;».

Δεν είναι ότι τον γνωρίζουνε κιόλας. Μπορεί να είναι κακός. Αλλά μπορεί και όχι. Αφού συζήτησαν συμφώνησαν να τον εγκαταστήσουν σε ένα παλιό κτίριο. «Δεν μπορούμε όμως να τον αφήσουμε έτσι», είπε ένα παιδί, «θα χρειαστεί φαγητό, νερό, ρούχα. Λίγη ζέστη. Σκεπάσματα». Κι έτσι συμφώνησαν να δώσουνε όλοι από κάτι για να έχει φαγητό, νερό, ρούχα και ζέστη. Κι έτσι κι έγινε. Και οι μέρες περάσανε και η ζωή στο χωριό επέστρεψε στα συνηθισμένα της. Ο επισκέπτης είχε σχεδόν ξεχαστεί. Όσπου μια μέρα ... εμφανίστηκε στο χωριό.

Μεγάλη αναστάτωση επικράτησε. Σύντομα μαζεύτηκαν ξανά τριγύρω του, άντρες, γυναίκες και παιδιά. Έμοιαζε καλύτερα. Τι άλλο να θέλει;

Με νεύματα τους έδωσε να καταλάβουν ότι πεινάει.

«Μάλλον θα τελειώσαν οι προμήθειές του», είπε ένας χωριανός.

«Μα δεν γίνεται όμως να δίνουμε στον καθένα που έρχεται στο χωριό. Ίσα που τα βγάζουμε πέρα εμείς», είπε ένας άλλος χωριανός.

«Ναι αλλά τώρα... είναι εδώ!».

3. Δικαίωμα: Όλα εκείνα τα πράγματα που μας επιτρέπουν να ζούμε ελεύθερα και με ασφάλεια.

Μια γυναίκα ψαράς τότε πρότεινε να του δώσουνε δουλειά, για να μπορεί να πληρώνει όσα χρειάζεται μέχρι να είναι αρκετά δυνατός για να φύγει. Παρά τα μπουρ-μυρητά συμφώνησαν να του δώσουνε δουλειά.

Πρώτα δούλεψε στις κουζίνες. Αλλά έσπαγε τα πιάτα. Έπειτα στο ξυλουργείο. Αλλά κτυπούσε συνέχεια τα δάχτυλά του. Και με τις σκούπες δεν τα πήγαινε καλά. Σήκωνε σκόνη, δεν καθάριζε. Τον βάλανε να μαζεύει χόρτα. Μα δεν ήξερε να ξεχωρίσει τα βρώσιμα από τα μη βρώσιμα. Και δεν μπορούσαν να συνεννοηθούν. Του έδειχναν τον κουβά κι αυτός έφερνε βαθύ πιάτο. Του έδειχναν τα σκουπίδια στην άκρη του δρόμου κι αυτός απλώς έφευγε.

Τον ανέχονταν όμως. Είχε ανάγκη. Στην αρχή αποφάσισαν να του δίνουνε χρήματα, ίσα-ίσα για να αγοράζει τρόφιμα και συνέχιζαν με τα συνηθισμένα. Μετά σταμάτησαν. Του έδιναν λίγο φαγητό, ό,τι περίσσειε. Μα τα τρόφιμα δεν φτάνουνε πάντοτε για όλους. Σε ποιον και σε ποιαν να πρωτοδώσουν. Και οι εποχές δυσκόλεψαν.

Εκείνη τη χρονιά:

Η θάλασσα δεν είχε ψάρια για όλες τις οικογένειες.

Και η ξηρασία άφησε τα σπαρτά σχεδόν κατεστραμμένα.

Τα ζώα δεν βρίσκανε χορτάρι.

Και οι πλημμύρες μετά την ξηρασία βάλτωσαν τον τόπο.

Ο άνεμος σκόρπισε τις βάρκες και τις σκεπές.

Και οι προμήθειες σιγά-σιγά τελείωσαν.

Μαζεύτηκαν και πάλι. Να δούνε τι θα γίνει. Πέσανε πολλές ιδέες, κάποιες καλές και κάποιες όχι μέχρι που ... ξαφνικά: Φάνηκε ο άνθρωπος από το βάθος.

«Κι ο επισκέπτης μας;», είπε ο κύριος Ηλίας. «Εδώ δεν φτάνουνε πια για μας».

«Και τώρα τι κάνουμε;», ψέλλισε η κυρία Ευτέρπη.

Ερώτηση

Εσύ τι λες; Να συνεχίσουν να τον φιλοξενούν ή όχι; Γιατί ναι ή γιατί όχι; Σκεφτείτε και συζητήστε χαμηλόφωνα. Συζητήστε με επιχειρήματα.

Δραστηριότητα

Ας σύρουμε πάλι μια νοητή γραμμή χωρίζοντας την τάξη σε δύο μισά. Η μία μεριά θα προσπαθήσει να μας πείσει ότι είναι ώρα να φύγει αυτός ο επισκέπτης αλλά και γιατί θα λέγαμε ίσως ότι έχουμε δικαίωμα να το ζητήσουμε. Η άλλη μεριά θα προσπαθήσει να μας πείσει ότι μπορεί να φύγει όποτε αυτός το θελήσει και πως είναι δικαίωμά του να αποφασίσει αυτός. Και οι δυο μεριές θα πρέπει να σκεφτούν τι έχουν κάνει όλοι οι κάτοικοι του χωριού για αυτόν τον άνθρωπο, γιατί έχουν κάνει όσα έχουν κάνει κι αν θα μπορούσαν, αν χρειάζεται ή αν πρέπει, να κάνουν κι άλλα.¹

1. Η παραπάνω ιστορία είναι μία προσαρμογή εμπνευσμένη από το βιβλίο: 'το Νησί' (the Island) που εκδόθηκε το 2007 και έγραψε ο Armin Greder (εκδόσεις: Allen & Unwin). Δεν κυκλοφορεί στα ελληνικά.

Επιπλέον ερωτήσεις για να σκεφτείτε και να συζητήσετε:

- Μπορείτε να καταρτίσετε έναν κατάλογο με δικαιώματα;
 - Ποια θα ήταν αυτά;
- Τα δικαιώματα που σκεφτήκατε θα ήταν δικαιώματα όλων;
 - Μικρών και μεγάλων;
 - Ντόπιων και ξένων;
 - Ανθρώπων και ζώων;

Στοιχείο: Μπορείτε να σκεφτείτε τα δικαιώματα σε σχέση με την έννοια των βασικών αναγκών. Ποιες θεωρείτε ως βασικές ανάγκες και ποια θα ήταν η σχέση των δικαιωμάτων με αυτές; Μήπως τα δικαιώματα αναφέρονται σε περισσότερα πράγματα;

Επιπλέον δραστηριότητα

Θυμάσαι τις «κανονιστικές έννοιες»; Η έννοια του «δικαιώματος» είναι μια τέτοια έννοια, κανονιστική.

1. Με βάση όσα συζητήσατε προηγουμένως αλλά και όσα ήδη γνωρίζετε, προσπαθήστε να βρείτε έναν ορισμό για την έννοια «δικαίωμα».
2. Φτιάξτε τον δικό σας «χάρτη δικαιωμάτων των ανθρώπων». Τι θα βάζατε μέσα;

Έπειτα ανατρέξτε στην σελίδα με τον «χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων» που ισχύει για την Ευρωπαϊκή Ένωση (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012P/TXT>) και συγκρίνετε όσα σκεφτήκατε εσείς με όσα βρήκατε εκεί.

Συζητήστε για τα δικαιώματα που βρήκατε στον 'χάρτη' της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ίσως να μην γνωρίζετε τι ακριβώς σημαίνουν.

Επιπλέον δραστηριότητα:

Το ίδιο μπορείτε να κάνετε και για τα δικαιώματα των παιδιών.

Θα σας δώσω τις παρακάτω λέξεις και προσπαθήστε:

- (1) Να τις ομαδοποιήσετε, άρα να σκεφτείτε τι κοινό έχουν οι ομάδες που θα ξεχωρίσετε.

ρούχα, παιχνίδι, καθαρό νερό, ενέργεια (ρεύμα), φαγητό, επιτραπέζια, παιχνίδια ρόλων, λούτρινα, δικαιοσύνη, πιπίλες, πάνες, γάλα, φροντίδα, αγάπη, στέγη, παρέα, κινητό τηλέφωνο, τάμπλετ, προστασία, ποδήλατο, παραστάσεις κουκλοθέατρου ή και θεάτρου, βιβλία, παιχνιδοκονσόλες, πλαστελίνες, εκπαίδευση, σεβασμός, κατοικίδια

- (2) Να φτιάξετε τη δική σας «χάρτα» των δικαιωμάτων του παιδιού.

Μπορεί να γίνει μια μεγάλη αφίσα με ζωγραφιές και λέξεις.

Στοιχείο: Για περισσότερες ιδέες μπορείτε να ανατρέξετε στην σελίδα του Ιδρύματος της Βουλής των Ελλήνων με τον «χάρτη των δικαιωμάτων του παιδιού»:

https://foundation.parliament.gr/VouIhFoundation/VouIhFoundationPortal/images/site_content/vouIhFoundation/file/Ekpaideytika%20Nenw/diversity/18diversity.pdf

Βασικές έννοιες

Δικαίωμα. Ανάγκες. Ελευθερία. Διαφορά. Εμείς. Άλλοι / Άλλες.

Θεματική ενότητα 5:

Πρέπει να σέβομαι τις πεποιοθήσεις και τις αξίες των άλλων όταν διαφέρουν από τις δικές μου;

Εισαγωγικά: Καμιά φορά βρισκόμαστε μπροστά σε απίθανες, για μας, καταστάσεις ή ακούμε πράγματα με τα οποία δεν συμφωνούμε διότι είναι αντίθετα με όσα πιστεύουμε και νομίζουμε εμείς για καλά ή σωστά. Τι κάνουμε σε αυτήν την περίπτωση;

Η ανθρωπολόγος⁴ Μάγια

Ο Λουδοβίκος πηγαίνει πέρα-δώθε εκνευρισμένος. Λέει: «Καταλαβαίνεις ότι δεν τους σεβάστηκε».

Ο Γιώργος λέει: «Μα τι να σεβαστεί; Η γυναίκα πονούσε!».

Λουδοβίκος: «Οι κραυγές της ήταν κάλεσμα στις θεότητες των ουρανών».

Γιώργος: «Έλα. Μην μου πεις ότι τα παίρνεις όλα αυτά στα σοβαρά; Πονούσε. Υπέφερε ΛΟΥ-ΔΟ-ΒΙ-ΚΕ! Δεν το καταλαβαίνεις αυτό;».

Λουδοβίκος: «Ναι. Προφανώς υπέφερε. Αλλά εσύ δεν καταλαβαίνεις ότι δεν έπρεπε να βοηθήσει. Η Μάγια της έδωσε το φάρμακο. Η γυναίκα σταμάτησε να πονά αλλά ένιωθε τόσο άσχημα για αυτό ώστε επέλεξε να μείνει μόνη εβδομάδες ολόκληρες, κλεισμένη στη σκηνή της, για να ζητήσει συγγνώμη από τις θεότητες. Δεν σεβάστηκε τον τρόπο ζωής των Νόμα!».

Γιώργος: «Επειδή σταμάτησε να πονάει; Έλα στα συγκαλά σου Λουδοβίκε! Μιλάμε για ανόητες προκαταλήψεις!».

Λουδοβίκος: «Ανόητος είσαι εσύ!».

Ίσως ρωτήσετε ποιος είναι ο Λουδοβίκος και ποιος ο Γιώργος. Ο Λουδοβίκος είναι συχνά ανυπόφορος και αγενής, ειδικά όταν νομίζει ότι έχει δίκιο. Ο Γιώργος πάλι είναι ήρεμος και γεμάτος με εξηγήσεις για όλα. Αυτό ίσως να μην έχει σημασία. Μαλώνουνε για δυο καταχωρίσεις από το ημερολόγιο της Μάγιας, ανθρωπολόγου, που έζησε για λίγο καιρό δίπλα στους Νόμα, μία φυλή της ερήμου, παρατηρώντας και καταγράφοντας τις συνήθειες και τον τρόπο ζωής τους. Η Μάγια, ως ανθρωπολόγος, ξέρει ότι η δουλειά της είναι να παρατηρεί και πως σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να εμπλακεί με όσα συμβαίνουν.

Από τα ημερολόγια της Μάγια.

Καταχώριση: 17 Οκτωβρίου 2023.

Πάνε μήνες που ακολουθώ τους Νόμα. Με έχουν δεχτεί πια σαν μέλος της ομάδας. Χθες με καλέσανε στην τελετή των ουράνιων θεοτήτων: Φωνάζουνε προς τον

4. Ανθρωπολόγος: Επιστήμονας που μελετά είτε τη βιολογική εξέλιξη είτε τις κοινωνίες και τον πολιτισμό των ανθρώπων. Η Μάγια της ιστορίας αυτής είναι μια κοινωνική ανθρωπολόγος, μελετά δηλαδή κοινωνίες.

ουρανό με υψωμένα χέρια. Λένε ότι οι ουράνιες θεότητες κρατούν τον ουρανό στη θέση του. Είχε χορούς και φωνές, σαν ψαλμωδίες. Και τότε, ξεπρόβαλε μια γυναίκα που έμοιαζε να πονάει. Τρέκλιζε και σύντομα άρχισε να παραπατά. Έπιανε το κεφάλι της. Ήμουν σίγουρη ότι πονούσε. Έτρεξα από πάνω της για να βοηθήσω. Με τράβηξαν όμως μακριά της. Ήταν φανερό ότι υπέφερε. Έσπευσα στον σάκο και στο κουτί πρώτων βοηθειών, άρπαξα ένα παυσίπονο και μια κομπρέσα υγρή. Επέστρεψα αποφασισμένη να βοηθήσω. Μέχρι να επιστρέψω όλη η φυλή είχε φύγει. Την είχαν αφήσει να υποφέρει, μόνη. Πλησίασα. Πότε-πότε τινάζοταν, σήκωνε τα χέρια και έδειχνε στον ουρανό. Της έβαλα τη δροσερή κομπρέσα στο μέτωπο. Της έδωσα παυσίπονο και μετά από λίγο ηρέμησε. Μέχρι να σηκωθώ όμως είχαν αρχίσει να τρέχουν προς το μέρος μου ίσως και όλοι οι Νόμα μαζί, άντρες, γυναίκες και παιδιά. Κουνούσαν χέρια και φωνάζανε προς το μέρος μου. Φαινότουσαν μπερδεμένοι, κάποιοι θυμωμένοι. Με απομάκρυναν. Με πήγαν στην σκηνή μου. Έβγαλαν τα πράγματά μου και έφυγαν. Κατάλαβα ότι δεν ήμουν πια ευπρόσδεκτη. Έφυγα μέσα στη νύχτα.

Καταχώριση: 22 Οκτωβρίου 2023.

Ο διερμηνέας που μεσολάβησε για να πείσει τους Νόμα να με δεχτούν, Νόμα και ο ίδιος, μου είπε ότι η γυναίκα που βοήθησα έμεινε κλεισμένη στη σκηνή της για μερικές εβδομάδες. Μόνη της επέλεξε την τιμωρία της διότι είχε τρομάξει τις θεότητες του ουρανού όταν σταμάτησε να πονάει.

Ερωτήσεις για συζήτηση:

- Αν ήσουν η Μάγια, θα έσπευδες να βοηθήσεις τη γυναίκα που έβλεπες να πονά;
- Με ποιον από τους δύο συμφωνείς, με τον Λουδοβίκο ή τον Γιώργη;
- Νομίζεις ότι η Μάγια θα έπρεπε να σεβαστεί τις πεποιθήσεις των Νόμα και να μην βοηθήσει;
- Νομίζεις ότι η Μάγια έκανε καλά που βοήθησε παρόλο που δεν σεβάστηκε τις πεποιθήσεις των Νόμα;

Δραστηριότητα μικρό σχέδιο έρευνας (project)

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΜΙΚΡΩΝ ΕΞΕΡΕΥΝΗΤΩΝ.

Φαντάσου ότι είσαι κι εσύ ανθρωπολόγος, μπορεί σαν τη Μάγια. Και πως το αντικείμενο της έρευνάς σου είναι πολύ παλιές σπηλαιογραφίες, ζωγραφιές δηλαδή ανθρώπων που ζούσανε στα προϊστορικά και όχι μόνο χρόνια και ζωγράφιζαν στις σπηλιές.

- Βρες σπηλαιογραφίες (μπορείς να ψάξεις με τη βοήθεια ενός ενήλικα στο διαδίκτυο).

- Συγκέντρωσε πληροφορίες (πού βρίσκονται / πότε νομίζουμε ότι έγιναν κτλ.).
- Ταξινόμησέ τες με βάση το θέμα τους, τι δηλαδή νομίζεις ότι αναπαριστούν.
- Μπορείς να βγάλεις συμπεράσματα για τον τρόπο ζωής αυτών των ανθρώπων;
 - Έχουν κοινά με τον δικό μας τρόπο ζωής; Αν ναι, ποια;

Επιπλέον πληροφορίες

Ο Λουδοβίκος και ο Γιώργης είναι πραγματικά πρόσωπα. Ο Τζορτζ (‘Γιώργης’) Φρέιζερ (1854-1941) ήταν Βρετανός ανθρωπολόγος. Ο Λούντβιχ Βίτγκενστάιν (1889-1951) ήταν Αυστριακός φιλόσοφος. Ο Βίτγκενστάιν κράτησε κάποιες σημειώσεις για ένα πολύ γνωστό βιβλίο του Φρέιζερ, *Ο χρυσός κλώνος. Μελέτη για τη μαγεία και τη θρησκεία* (1890), όπου ο Φρέιζερ περιέγραφε τις τελετουργίες και τον τρόπο ζωής των ανθρώπων παλαιότερων εποχών. Για αυτόν, οι άνθρωποι πολύ παλιά και μην μπορώντας να εξηγήσουν πώς λειτουργεί ο κόσμος, πράγμα που λέμε ότι κάνει η επιστήμη σήμερα, αποδίδανε όσα συμβαίνουν σε θεότητες ή στη μοίρα κτλ. Ο Βίτγκενστάιν διαφωνούσε με αυτό. Για αυτόν ο τρόπος ζωής και τα έθιμα ή οι τελετουργίες των ανθρώπων παλαιότερων εποχών ήταν απλώς ένας διαφορετικός τρόπος να καταλαβαίνουν τον κόσμο και τα πράγματα.

Η εικόνα είναι από σπήλαιο που χρησιμοποιούσαν ως κατοικία οι Αβορίγινες στην έρημο στα δυτικά και κεντρικά της Αυστραλίας. Οι επιστήμονες υπολογίζουν ότι φτιάχτηκε περίπου 5000 χρόνια πίσω! Κανείς δεν ξέρει όμως γιατί ή τι, ή και αν θέλει να μας πει κάτι η εικόνα.

Βασικές έννοιες

Σεβασμός. Διαφορετικότητα. Πεποιθήσεις.

Θεματική ενότητα 6:

Μπορεί να είμαστε υπεύθυνοι για κάτι που δεν κάναμε;

Εισαγωγικά: Άραγε είμαστε υπεύθυνοι μόνο για όσα κάνουμε; Είμαστε υπεύθυνοι για όσα απλώς βλέπουμε ή για όσα τυχαίνει απλώς να συναντούμε στον δρόμο μας; Η Μάρω και η Πανούλα έχουν μια τέτοια δυσκολία στην ιστορία που ακολουθεί.

Ο άνεμος ... καλλιτέχνης το έκανε αυτό!

Σήμερα φυσάει πολύ. Η Μάρω και η Πανούλα είναι καθισμένες σε μια εσοχή στην αυλή του σχολείου, προστατευμένες από τον αέρα. Κάθονται σιωπηλές και παρατηρούν τον άνεμο να σηκώνει και να κατεβάζει μικρά και μεγάλα σκουπίδια, φύλλα, χόρτα ... ό,τι μπορεί να φανταστεί κανείς.

«Κοίτα», λέει η Μάρω. «Αυτό είναι ένα πουλί!».

«Μάρω μου. Αυτά είναι χόρτα και κούτες και πλαστικές σακούλες», λέει η Πανούλα.

Ξεφυσάει η Μάρω και σωπαίνει. Μετά από λίγη ώρα σκουντάει την Πανούλα και της λέει:

«Δες τώρα. Μια τενεκεδένια πόλη! Με πύργους, σπίτια και αυτοκίνητα».

«Μάρω!», της απευθύνεται κοφτά αυτή τη φορά η Πανούλα. «Αυτά είναι: Κούτες και κουτάκια και καπάκια ... πεταμένα».

«Ναι αλλά ξάφνου ... ο δράκος διαλύει την πολιτεία!», συμπληρώνει η Μάρω.

«Μάλλον ... η σκούπα του επιστάτη Μάρω μου!».

Ο κύριος Αγησίλαος Δράκος (έτσι λέγεται ο επιστάτης), στέκεται απέναντι από τα δύο κορίτσια και τα κοιτάζει αυστηρά. Λέει σοβαρός-σοβαρός.

Κύριος Δράκος: Έχει λίγη ώρα που ο άνεμος έχει κοπάσει. Και εντάξει, όσο φυσούσε, δεν σηκωθήκατε να μαζέψετε τα σκουπίδια. Τώρα όμως;

Μάρω: Ναι κύριε Δράκε μας. Αλλά ήταν τόσο όμορφα αυτά που έφτιαξε ο άνεμος.

Κύριος Δράκος: Μάρω! Αν τα πατούσε κανείς και γλιστρούσε και έπεφτε και χτυπούσε;

Μάρω: Ναι αλλά δεν ήτανε κανείς τριγύρω!

Πανούλα: Και δεν τα κάναμε εμείς!

Μάρω: Εξάλλου κύριε Δράκε, μερικές φορές βλέπουμε τα πιο όμορφα πράγματα στις πιο άσχετες στιγμές.

Κύριος Δράκος: Μάρω! (ο κύριος Δράκος έχει αρχίσει φανερά να χάνει την υπομονή του). Ο άνεμος δεν είναι καλλιτέχνης σαν εσένα! Εσύ όμως μικρή μου καλλιτέχνιδα θα μπορούσες να σηκωθείς και να καθαρίσεις την αυλή! Εξάλλου, η αυλή είναι πιο όμορφη καθαρή!

Μάρω: Δεν συμφωνώ!

Ο κύριος Δράκος έχει, φανερά πια, χάσει την υπομονή του. Η Πανούλα σκουντάει

τη Μάρω σα να της λέει «αρκετά!». Αλλά η Μάρω θα επιμείνει. Ξεροβήχει. Σηκώνεται όρθια και με σοβαρή φωνή λέει:

Μάρω: Το σωστό θα ήταν να βρούμε ποιος και ποια πέταξε τι και να ζητήσουμε να μαζέψουν τα σκουπίδια τους. Ο καθένας εξάλλου και η καθεμία βεβαίως είναι υπεύθυνοι και υπεύθυνες για όσα κάνουν.

Κύριος Δράκος: Και για όσα δεν κάνουν, Μάρω μου!

Ερώτηση

Ποιος / ποια έχει δίκιο, η Μάρω ή ο κύριος Δράκος;

Επιπλέον ερωτήσεις για να σκεφτείτε και να συζητήσετε:

- Μπορεί να έχεις την ευθύνη για κάτι που δεν κάνεις;
- Μπορεί να έχεις την ευθύνη για κάτι που, ενώ δεν έχεις κάνει, ξέρεις ότι ίσως θα ήταν χρήσιμο ή καλό να βοηθήσεις, όπως σε αυτήν την ιστορία, με το μάζεμα σκουπιδιών;
- Μπορεί να έχεις την ευθύνη για κάτι που, ενώ δεν έχεις κάνει, ξέρεις παρόλα αυτά ότι είναι λάθος και ωστόσο, δεν κάνεις τίποτα για αυτό; Δείτε την παρακάτω άσκηση.

Άσκηση

Θα ένιωθες υπεύθυνος ή υπεύθυνη αν...

- Έκανες εσύ μια ζαβολιά σε ένα παιχνίδι; Γιατί ναι ή γιατί όχι;
- Έκανε ζαβολιά παιδί της δικής σου ομάδας και δεν έλεγες τίποτα; Γιατί ναι ή γιατί όχι;

Εντάξει. Ίσως νιώθεις καλά που κερδίζεις.

Αλλά τώρα σκέψου:

- Πώς θα ένιωθες αν η άλλη ομάδα είχε κάνει ζαβολιά;
- Θα μιλούσες αν το έβλεπες;
- Θα ήθελες να βρεθούν παιδιά της άλλης ομάδας να το πουν;

Σύντομο διαθεματικό σχέδιο έρευνας (project)

ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ:

- Αναζητήστε πληροφορίες για το ποιες συσκευασίες ανακυκλώνονται και ποιες όχι. Επιπλέον, αναζητήστε πληροφορίες για το πώς γίνεται η ανακύκλωση, τις συσκευασίες, τη διαχείρισή τους από εμάς και τη διαδρομή τους μέχρι τα διάφορα κέντρα επεξεργασίας και διαχείρισης ανακυκλώσιμων.
- Έπειτα αρχίστε να συγκεντρώνεται συσκευασίες, να τις διαχειρίζεστε και να τις τοποθετείτε στους αντίστοιχους κάδους.
- Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε όσα συγκεντρώνεται για να βγάλετε συμπεράσματα για τις διατροφικές σας συνήθειες αλλά και για τον τρόπο που ζείτε και ζούμε.
 - Θα μπορούσαμε π.χ. άραγε να ζήσουμε δίχως πολλές συσκευασίες; Τι θα σήμαινε αυτό;

Βασικές έννοιες

Ευθύνη. Αδιαφορία. Εθελουφλώ (κάνω πως δεν βλέπω). Πράξη. Παράλειψη.

Θεματική ενότητα 7:

Πρέπει να ανταποδίδουμε ό,τι μάς κάνουν;

Εισαγωγικά: Καμιά φορά απλώς θέλουμε να ανταποδώσουμε κάτι που μας έχουν κάνει. Να σπρώξουμε ή να πάρουμε πίσω επειδή μας έχουν σπρώξει ή επειδή μας έχουν πάρει κάτι. Το ίδιο πρόβλημα έχουν και οι κάτοικοι της Πολιτείας των Ροδάκινων παρακάτω. Μάλιστα νομίζουν ότι έχουν βρει έναν τρόπο να είναι όλα δίκαια. Έχουν;

Η μηχανή της ανταπόδοσης.

Στην Πολιτεία των Ροδάκινων δεν βρίσκει κανένας ησυχία, και καμία. Όλοι μαλώνουν με όλους. Και όλες με όλους αλλά και όλες με όλες και όλους. Μαλώνουν. Φωνάζουν. Ρίχνουν ο ένας το φταίξιμο στην άλλη ή η άλλη στον έναν ή ο ένας στον άλλον και η άλλη στον έναν.

- «Μου έσπασες το βάζο», λέει. «Μα έπεσε», απαντάει.
- «Το ήθελες», ξαναλέει. «Κατά λάθος», επιμένει.
- «Μου έβαλες τρικλοποδιά», φωνάζει. «Σκόνταψα κι έπεσα επάνω σου», απαντάει.
- «Το ήθελες», ξαναλέει. «Κατά λάθος», απαντάει και πάλι.
- «Με κτύπησες», λέει. «Θα έπεφτα», απαντάει.
- «Το ήθελες», ξαναλέει. «Κατά λάθος», δίνει την ίδια απάντηση.
- «Με έκλεψες», λέει. «Μα έχω ακριβώς το ίδιο!», απαντάει.

Για να μην τα πολυλογώ: Στην Πολιτεία των Ροδάκινων δεν υπάρχει ησυχία. Φωνές, σπρωξίματα, μαλώματα. Μα η κυρία Ασπασία γνωρίζει καλύτερα. Μπορεί όλοι να μαλώνουν με όλες και όλες με όλους ή όλες με όλες κτλ. αλλά όλοι και όλες ακούνε την κυρία Ασπασία. Και η κυρία Ασπασία έχει μια ιδέα: Να φτιάξουνε μια μηχανή που να είναι δίκαιη.

Δίκαιη; Δηλαδή;

Ερώτηση

Πώς θα έμοιαζε μια δίκαιη μηχανή; Τι εντολές θα της έδινες, θα προγραμματίζες δηλαδή να ακολουθεί;

Η συνέχεια της ιστορίας...

Η κυρία Ασπασία λέει: «Να ανταποδίδει. Ό,τι κάνεις, να παθαίνεις! Για καλό ή για κακό!».

Στην αρχή πάγωσαν όλοι και όλες. Σε αυτήν όμως την κοινότητα των κατεργάρηδων θα ήταν μια κάποια λύση. Έτσι κι έγινε. Για λίγο καιρό, από φόβο πιο πολύ, όλες και όλοι, ησύχασαν και ήταν πολύ προσεκτικές, και προσεκτικοί. Μια πρωτόγνωρη ηρεμία απλώθηκε στην πολιτεία.

Μα σύντομα το πράγμα άρχισε να θυμίζει πώς ήτανε παλιά.

Λέει ο Ηλίας: «Μου έπεσε ένα βάζο τις προάλλες και ήρθε η μηχανή και έσπασε ένα άλλο».

Λέει η Μαρίνα: «Σκόνταψα πάνω στον Μιχάλη την Τετάρτη και τον έριξα κατά λάθος, ήρθε η μηχανή και με μιας με σώριασε κατάχαμα κι εμένα».

Λέει ο Τάσος: «Τεντώθηκα να ξεπιαστώ και κτύπησα κατά λάθος το πρόσωπο της Γιάννας, ήρθε η μηχανή και μου έδωσε μια! Νομίζω ότι κουνήθηκαν τα δόντια μου!».

Για να μην τα πολυλογώ ... όλοι και όλες όχι μόνον αρχίσαν να προσέχουν την κάθε κίνησή τους αλλά σύντομα παρέλυσε ο τόπος. Σκέψεις και φωνές ακούγονταν παντού. Ανήσυχα!

- «Κι αν χάσω το κλειδί και έρθει η μηχανή και πάρει το άλλο μου κλειδί;».
- «Κι αν χτυπήσω με το σφυρί το δάχτυλό μου κι έρθει η μηχανή και χτυπήσει και το άλλο;».

Τέτοια πράγματα και τέτοιες σκέψεις ... Μαζεύτηκαν ξανά. Να φωνάξουμε και την κυρία Ασπασία. Νάτην. Έπρεπε να βρεθεί μια λύση. Καλή ιδέα αυτή η μηχανή κυρία Ασπασία μου αλλά πρέπει να τη ρυθμίσουμε.

Αλλά πώς;

Ερώτηση

Ποιο λέτε να είναι το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν με τη μηχανή οι κάτοικοι της πολιτείας των Ροδάκινων;

- Μπορείτε να προτείνετε κάποια λύση;
- Πώς θα ρυθμίζατε τη μηχανή; Τι εντολές θα της δίνατε και γιατί;

Έτσι κι έγινε, τη ρύθμισαν. Δώσαν εντολή στη μηχανή: Προτού ανταποδώσει κάθε τι να ερευνά τις συνθήκες για όλα όσα έχουν συμβεί, αν ήταν ατύχημα ή όχι, αν υπήρχε πρόθεση ή δεν υπήρχε πρόθεση. Να ρωτά, να μαζεύει πληροφορίες και μετά να αντιδρά. Και πράγματι, για λίγο καιρό ησύχασαν και πάλι. Μα σύντομα κι αυτή η λύση φάνηκε να είναι προβληματική. Η μηχανή ήθελε χρόνο για να ερευνήσει, να ρωτήσει να βεβαιωθεί και μόνον όταν ήταν πια απολύτως βέβαιη να ανταποδώσει. Περνούσαν μέρες ολόκληρες και η μηχανή δεν ανταπέδιδε τίποτα σε κανέναν και καμία – για καλό και για κακό! Δεν ήταν ποτέ της βλέπετε 100 τοις 100 βέβαιη και οι μηχανές προγραμματίζονται για να είναι απολύτως ακριβείς και βέβαιες! Όπως ίσως να μαντέψατε, σύντομα όλα επέστρεψαν όπως από εκεί που ξεκίνησαν.

- «Μου έσπασες το βάζο», λέει. «Μα έπεσε», απαντάει.
- «Το ήθελες», ξαναλέει. «Κατά λάθος», επιμένει.
- «Μου έβαλες τρικλοποδιά», φωνάζει. «Σκόνταψα κι έπεσα επάνω σου», απαντάει.
- «Το ήθελες», ξαναλέει. «Κατά λάθος», απαντά ξανά.
- «Με κτύπησες», λέει. «Θα έπεφτα», λέει.
- «Το ήθελες», ξαναλέει. «Κατά λάθος», επιμένει και πάλι.
- «Με έκλεψες», λέει. «Μα έχω ακριβώς το ίδιο!», απαντάει.

Ερώτηση

Ποια από τις δυο μηχανές θα προτιμούσες και γιατί; Τη μηχανή της ανταπόδοσης ή τη μηχανή ερευνήτρια – που τελικά διστάζει να προχωρήσει σε ανταπόδοση;

Δραστηριότητα

Καταρτίστε έναν κατάλογο με εντολές. Τι εντολές θα έδινες στη μηχανή ώστε να είναι δίκαιη;

Έχω περιέργεια αν θα διατυπώσετε τις προτάσεις σας αρνητικά ή θετικά. Π.χ.: «Δεν επιτρέπεται πάρεις τίποτα απολύτως αν δεν ρωτήσεις πρώτα».

Ή, «Προτού να πάρεις κάτι, θα πρέπει να ρωτήσεις».

Επιπλέον δραστηριότητα

Τώρα σκεφτείτε το εξής. Ζητάτε από τη μηχανή να φτιάξει την τέλεια κοινότητα, διότι η αλήθεια είναι ότι έχετε κουραστεί με τους καβγάδες. Και οι καβγάδες είναι ασταμάτητοι:

«Όχι αυτός έχει περισσότερα. Όχι αυτή έχει ακόμη πιο πολλά. Είναι μόνος του αλλά ζει σε τόσο μεγάλο σπίτι. Μα έχει δύο αυτοκίνητα! Κι αυτή πάλι, τίποτα! Κάποιοι συνάνθρωποί μας δεν έχουν φαγητό! Και κάποιοι έχουν πιο πολύ από αρκετό! Δεν χρειάζεται να έχεις 5 παλτά. Αρκεί το ένα. Πόσα παιχνίδια πια;»

Καταλαβαίνετε τι συμβαίνει...

Τι εντολές θα δίνετε αυτή τη φορά στη μηχανή για να είναι «δίκαιη»;

- - Όλοι και όλες να έχουν ίσα μερίδια σε φαγητό, ρούχα, πράγματα.

Αντίρρηση: Έχουμε όλοι και όλες τις ίδιες ανάγκες;

Ένας μεγαλόσωμος άνθρωπος δεν χρειάζεται περισσότερη τροφή από έναν μικρόσωμο;

Κι αν ο μικρόσωμος άνθρωπος χρειάζεται περισσότερη τροφή για να μεγαλώσει, όπως ένα παιδί;

Τι θα έπρεπε να κάνει η μηχανή σε αυτήν την περίπτωση;

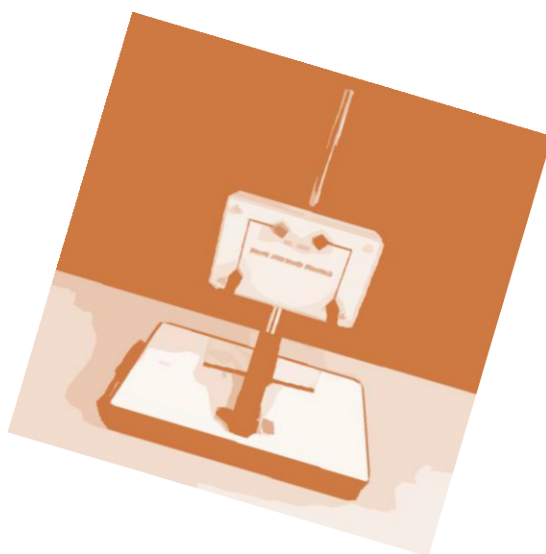
- Όλοι και όλες να ζουν σε σπίτια μεγάλα ή μικρά ανάλογα με τα μέλη της οικογένειάς τους.

Αντίρρηση: Κι αν κάποιος είναι πολύ δραστήριος και θέλει να έχει ένα εργαστήριο, π.χ. ζωγραφικής στο σπίτι του; Πώς θα μπορέσει να έχει ένα μεγαλύτερο

σπίτι αν η μηχανή γνωρίζει ότι οι χώροι και τα σπίτια είναι τόσο μεγάλα ή μικρά ανάλογα με αυτούς και αυτές που τα χρησιμοποιούν;

- Αν κάποιος ή κάποια έχει εργαστεί περισσότερο από εμένα, δεν θα έπρεπε να μπορεί να έχει και περισσότερα πράγματα, ακόμη και πράγματα που ίσως να μην είναι χρήσιμα αλλά να του ή να της αρέσουν; Όπως πολλά παπούτσια ή διαφορετικές μαρμελάδες;

Αντίρρηση: Ακόμη κι έτσι, δεν θα έπρεπε να αρκούν όσα απλώς χρειάζεται κανείς και καμία για να καλύψει τις βασικές του ή βασικές της ανάγκες;

Βασικές έννοιες

Ανταπόδοση. Πρόθεση, επίτηδες και κατά λάθος. Δικαιοσύνη. Ισότητα.

Θεματική ενότητα 8:

Μπορεί η βία να είναι ποτέ δικαιολογημένη;

Εισαγωγικά: Στην ιστορία που ακολουθεί θα βρείτε μια διασκευή από τα *Ταξίδια του Γκιούλιβερ* και την περίφημη συνάντησή του με τους Λιλιπούτειους αλλά και τους Μπλεφούσκους! Δύο έθνη σε προαιώνια διαμάχη και έτοιμα για πόλεμο! Η αφορμή της διαμάχης ίσως σας φανεί αφελής. Αλλά, πείτε μου, υπάρχει ποτέ σοβαρός λόγος για να γίνουμε βίαιοι και βίαιες;

Ο Γκιούλιβερ ανάμεσα στους Λιλιπούτειους και τους Μπλεφούσκους.

Ίσως γνωρίζετε την ιστορία του Γκιούλιβερ και των ταξιδιών του.

Όνειρο του Γκιούλιβερ ήταν τα ταξίδια. Από μικρός ήθελε να γνωρίσει τον κόσμο. Και πράγματι, όταν μεγάλωσε πραγματοποίησε το όνειρό του. Στα ταξίδια του γνώρισε πολλές περιπέτειες μα εγώ θέλω να σας πω για μία, αυτήν που ακόμη με προβληματίζει.

Κάποτε ο Γκιούλιβερ ναυάγησε στο νησί των Λιλιπούτειων, ένα έθνος μικροσκοπικών ανθρώπων – άνθρωποι ίσαμε τον αντίχειρά του. Τον περιμάζεψαν όμως και τον φρόντισαν – αν και γίγαντας στα μάτια τους. Θα τους φαινόταν χρήσιμος, και μάλιστα σύντομα.

Οι Λιλιπούτειοι βρίσκονται πολλά χρόνια τώρα σε πόλεμο με τους Μπλεφούσκους. Και η αιτία; Σοβαρότατη, στα μάτια των Λιλιπούτειων και των Μπλεφούσκων.

Κάποτε τα δύο έθνη ήταν ένα. Κοινή γλώσσα, κοινά έθιμα και κοινές συνήθειες, όπως αυτή, «πώς καθαρίζεις ένα αβγό;».

Θα σκεφτείτε ίσως ότι αυτή είναι μια συνήθεια -πώς να το πω;- προσωπικής επιλογής. Εννοώ ότι ένα αβγό απλώς το καθαρίζεις! Αλλά όχι!

Πριν από 36 ακριβώς χρόνια, ο νεαρός τότε εγγονός του βασιλιά είχε ένα ατύχημα τις συνέπειες του οποίου κανείς μας δεν μπορούσε να προβλέψει: Από γενιά σε γενιά μαθαίνουμε πώς να καθαρίζουμε το αβγό με έναν συγκεκριμένο τρόπο. Πρώτα ραγίζουμε τη μεγάλη του επιφάνεια και από εκεί σταδιακά το καθαρίζουμε. Αλίμονο! Έτσι έκανε και ο νεαρός μας πρίγκηπας έως ότου ... κόπηκε. Και μάτωσε. Και πόνεσε. Και έκλαψε και φώναξε.

Ο βασιλιάς μας τότε αποφάσισε να αλλάξει την παράδοση χιλίων και βάλε γενεών και έβγαλε διάταγμα: «Εις το εξής, τα αβγά θα τα σπάμε από τη μυτερή τους τη μεριά και από εκεί θα τα καθαρίζουμε».

Το βασίλειο πάγωσε: Κανείς δεν έχει δικαίωμα να αλλάζει παραδόσεις. Αλλά και πάλι: Αν είναι ανάγκη;

Μην τα πολυλογώ: Μεγάλη διαμάχη ξέσπασε στο βασίλειο και σύντομα χωρί-

στηκε στη μέση. Από τη μια μεριά οι παραδοσιακοί που πήρανε τα λάβαρα των Μπλε Φούσκων. Από την άλλη μεριά οι πιστοί στον βασιλιά, οι Λιλιπούτριοι. Και πριν καλά-καλά μπορέσουμε να δούμε τι και πώς, ξέσπασαν βίαιες συγκρούσεις ανάμεσα στους Μπλεφούσκους και στους Λιλιπούτριους.

Ερώτηση

Ίσως σας φαίνεται λίγο υπερβολικό, μπορεί και αφελές, διαμάχες και βία για το πώς να καθαρίζεις ένα αβγό. Αλλά εγώ θα ρωτήσω: Υπάρχουν λόγοι που είναι πιο σοβαροί από αυτό και που θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν μία βίαιη αντιπαράθεση ή και σύγκρουση;

Τι γίνεται με τις παρακάτω περιπτώσεις:

- Όταν σου αρπάζουν κάτι;
- Όταν σου φωνάζουν χωρίς λόγο;
- Όταν σου μιλούν αυστηρά αλλά έχουν δίκιο;
- Όταν έχεις εσύ δίκιο αλλά δεν σε ακούνε;
- Όταν στο παιχνίδι γίνεται μια ζαβολιά;
- Όταν χάνεις;
- Όταν εσύ κάνεις ζαβολιά;

Η συνέχεια της ιστορίας...

Για ένα αβγό... μάλιστα! Αλλά ο Γκιούλιβερ νιώθει ευγνωμοσύνη στους Λιλιπούτριους επειδή τον περιμάζεψαν και τον φρόντισαν και τον φιλοξενούν. Έτσι αποφασίζει να βοηθήσει και το ίδιο βράδυ καταστρώνει το σχέδιό του στα κρυφά. Να αρπάξει τα πλοία των Μπλεφούσκων. Κι έτσι να τους στερήσει τη δυνατότητα να επιτεθούν. Και πράγματι, την άλλη μέρα, το ξημέρωμα, βάζει σε εφαρμογή το σχέδιό του.

Οι Μπλεφούσκοι σαστισμένοι βλέπουν έναν γίγαντα να πλησιάζει. Εκσφενδονίζουν βέλη, ακόντια, οτιδήποτε θα μπορούσε να τον πληγώσει. Αλλά είναι τόσο μεγάλος ώστε το μόνο που νιώθει είναι τσιμπήματα, σαν αυτά των κουνουπιών.

Μαζεύει τα πλοία των Μπλεφούσκων και τα σέρνει πίσω στο λιμάνι του νησιού των Λιλιπούτριων. Ο βασιλιάς ξεσπά σε πανηγυρισμούς. Στρέφεται στον Γκιούλιβερ και του λέει: «Και τώρα, αποτελειώσέ τους! Έτσι δεν θα κινδυνέψουμε ποτέ ξανά από το παράλογο μίσος τους!».

Ερώτηση

Αν ήσουν ο Γκιούλιβερ τι θα έκανες; Θα υπάκουες στον βασιλιά ή όχι και γιατί ναι ή γιατί όχι;

Και το τέλος της ιστορίας...

Ο Γκιούλιβερ αρνήθηκε να υπακούσει στον βασιλιά. Στο κάτω-κάτω δεν ήταν δικός του αυτός ο πόλεμος. Και όχι μόνο αυτό: Ο ίδιος νομίζει ότι σκαρφίστηκε ένα άκακο σχέδιο για να τελειώσει μια και καλή αυτή η διαμάχη. Στον βασιλιά των Λιλιπούτριων

βεβαίως αυτό δεν άρεσε καθόλου: Κήρυξε ‘προδότη’ και ‘αχάριστο’ τον Γκιούλιβερ και τον εξόρισε από το βασίλειο για πάντα.

Επιπλέον ερωτήσεις για να σκεφτείτε και να συζητήσετε:

- Δεν ήταν βίαιη και η δική του πράξη;

Επιπλέον πληροφορίες

Τα ταξίδια του Γκιούλιβερ (με αρχικό τίτλο: *Ταξίδια σε πολλά απομακρυσμένα έθνη του κόσμου. Σε τέσσερα μέρη. Συγγραφέας: Λεμούρ Γκιούλιβερ, χειρούργος πρώτα, και έπειτα, καπετάνιος διάφορων πλοίων*) είναι έργο που γράφει ο Αγγλο-Ιρλανδός συγγραφέας Τζόνναθαν Σουίφτ (1667-1745) το 1726. Αν και θεωρείται «παιδική λογοτεχνία», ο Σουίφτ γράφει το έργο για να σατιρίσει την ανθρώπινη φύση και τις έννοιες της πολιτικής και του δικαίου της εποχής του.

Αν σας ρωτήσουν «γιατί ο Γκιούλιβερ φοράει γυαλιά σε αυτήν την εικόνα», πείτε τους ότι έτσι προστάτεψε τα μάτια του από τα βέλη και τα ακόντια των Μπλεφούσκων.

Βασικές έννοιες

Βία. Δικαιολόγηση της βίας. Δίκαιο και άδικο.